АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ
проєкту наказу Міністерства фінансів України
«Про затвердження Змін до Порядку виконання митних формальностей із застосуванням скануючих систем»

І. Визначення проблеми

З урахуванням геополітичної та внутрішньої ситуації в Україні діяльність усіх її державних органів має бути зосереджена, зокрема, на прогнозуванні, своєчасному виявленні, запобіганні та нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, захисті суверенітету і територіальної цілісності України, безпеки її митної території.

На ряду з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України до основних загроз у сфері прикордонної та митної безпеки також відноситься транскордонна злочинність, яка пов'язана з незаконним переміщенням через кордон товарів і цінностей, контрабандою зброї, боєприпасів, вибухових речовин і наркотиків тощо.

Одним із шляхів захисту та попередження вказаних загроз є підвищення рівня використання технічних засобів під час здійснення контрольних процедур у пунктах пропуску на державному кордоні, зокрема, застосування скануючих систем.

За рахунок коштів міжнародної технічної допомоги та Державного бюджету на кінець 2026 року загальна кількість вантажних скануючих систем (далі – ВСКС), якими будуть облаштовані пункти пропуску на державному кордоні, складе 20 одиниць (18 для контролю вантажних автомобілів (7 стаціонарного типу і 11 мобільного типу) та 2 стаціонарного типу для контролю вантажних залізничних вагонів). При цьому відповідно до Операційного плану заходів з реалізації у 2024 – 2030 роках Стратегії розвитку та розбудови прикордонної структури з країнами Європейського Союзу та Республікою Молдова до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1337-р, кількість ВСКС у пунктах пропуску буде збільшуватись.

Вимоги щодо забезпечення належної експлуатації ВСКС та підготовки необхідної кількості операторів ВСКС для цього, встановлені у положеннях Порядку виконання митних формальностей із застосуванням скануючих систем, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.2021 № 552» (далі – Порядок № 552). Оскільки на момент розробки Порядку № 552 у використанні митних органів нараховувалось лише 8 ВСКС (7 стаціонарного типу і 1 мобільного типу) на сьогодні вказані вимоги потребують актуалізації та доопрацювання. Зокрема це стосується мінімальної кількості операторів, необхідних для забезпечення роботи однієї ВСКС, та обов'язковості проходження операторами всіх етапів підготовки у повному обсязі.

Практичне застосування митницями ВСКС показує, що в окремих випадках (наприклад у разі використання ВСКС з дистанційним керуванням руху, проведення значної кількості сканувань, використання кількох ВСКС

Електронний документ
Державна митна служба України
№ 1/17-08/5.1/4912 від 01.09.2026
Підписувач Мандзій Орест Миколайович
Сертифікат 04AF212836405D9904000000B4D23D0027B0F000
Дійсний з 15.04.2026 00:00:00 по 14.04.2028 23:59:59

на території одного пункту пропуску тощо) для забезпечення роботи одної ВСКС достатньо 2-х операторів ВСКС у зміну.

Одним із тривалих (по часу) та складним (по навчанню) етапом підготовки операторів ВСКС є отримання знань, умінь і навичок з аналізу рентгенівських зображень (проходження спеціалізованої підготовки). При цьому з трьох необхідних операторів ВСКС, які на сьогодні визначені у пункті 3 розділу ІІІ Порядку № 552, функції двох з них не пов'язані з аналізом зображень.

З урахуванням викладеного, положення Порядку № 552 обмежують можливості митниць у здійсненні заходів щодо організації та забезпечення належної експлуатації зростаючої кількості ВСКС, а також раціонального використання особового складу підрозділів митниці.

На сьогодні розміщення ВСКС відбувається виключно у діючих пунктах пропуску на державному кордоні з країнами ЄС та Республікою Молдова, які знаходяться в зоні діяльності 5 митниць (Волинська, Закарпатська, Львівська, Одеська та Чернівецька митниці). Для забезпечення належної експлуатації наявних ВСКС (із дотриманням умов Порядку № 552) у цих митницях виникає потреба у збільшенні їх загальної чисельності.

Також окремі положення Порядку № 552 зокрема вимога щодо встановлення мінімальної кількості сканувань для кожної ВСКС протягом оперативної зміни та перелік підстав для застосування ВСКС потребують приведення їх у відповідність до норм статей 318, 320 Митного кодексу України (далі – Кодекс).

Крім цього потребує вдосконалення процес проведення моніторингу використання ВСКС, зокрема конкретизації завдань, які здійснюються митними органами під час моніторингу, та очікуваних результатів від його проведення.

З огляду на зазначене Порядок № 552 не використовує у повному обсязі наявних інструментів для прискорення проведення митних формальностей та підвищення їх ефективності.

Визначену проблему пропонується вирішити шляхом прийняття наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до Порядку виконання митних формальностей із застосуванням скануючих систем», у якому актуалізувати мінімальну кількість операторів для роботи з ВСКС, уніфікувати їх підготовку, виключити встановлення мінімальної кількості сканувань та конкретизувати завдання, які здійснюються митними органами під час моніторингу ВСКС, і очікувані результати його проведення.

Основні групи (підгрупи), на які проблема справляє вплив:

Групи (підгрупи)	Так	Ні
Громадяни		+
Держава	+	
Суб'єкти господарювання*	+	

Врегулювання зазначених питань не може бути здійснено за допомогою:

ринкових механізмів, оскільки такі питання регулюються виключно нормативно-правовими актами;

чинного регуляторного акта, оскільки він містить застарілі положення та не відповідає актам вищої юридичної сили.

II. Цілі державного регулювання

Цілями державного регулювання є:

приведення положень Порядку № 552 у відповідність до положень актів вищої юридичної сили;

забезпечення захисту митної території України та створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі за рахунок вдосконалення та уніфікації митних формальностей, які здійснюються митними органами.

III. Визначення та оцінка альтернативних способів досягнення цілей

1. Визначення альтернативних способів

Альтернативні способи досягнення цілей державного регулювання*

Вид альтернативи	Опис альтернативи
Альтернатива 1	Збереження чинного регулювання. Водночас зазначена альтернатива не відповідає нормам Кодексу.
Альтернатива 2	Прийняття проєкту наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до Порядку виконання митних формальностей із застосуванням скануючих систем» (далі – проєкт регуляторного акта).

* Інших альтернативних способів досягнення основної мети, ніж прийняття зазначеного регуляторного акта не існує.

2. Оцінка вибраних альтернативних способів досягнення цілей

Оцінка впливу на сферу інтересів держави

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1	Відсутні	Положення чинного нормативно-правового акта протирічать нормам актів вищої юридичної сили та потребують вдосконалення. Отже, держава може мати витрати у зв’язку з можливим поданням суб’єктами господарювання звернень до суду щодо невідповідності норм наказу Міністерства фінансів України законодавству України.
Альтернатива 2	Прийняття проєкту регуляторного акта дасть змогу усунути невідповідність	Додаткові витрати відсутні

	між положеннями чинного нормативно-правового акта та актів вищої юридичної сили. Створить сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі за рахунок уніфікації митних формальностей, які здійснюються митними органами, та раціонального використання митницями їх особового складу.	

3. Оцінка впливу на сферу інтересів громадян

Проєкт регуляторного акта не впливає на сферу інтересів громадян.

Слід зазначити, що громадяни можуть бути суб'єктами правовідносин з митним органом, але для митних цілей такі громадяни у подальшому ідентифікуються як суб'єкти господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання наведена нижче.

4. Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання

Відповідно до норм статті 455 Кодексу Держмитслужбою ведеться облік осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи.

Станом на серпень 2026 року на обліку у митних органах перебуває 253 484 суб'єкти господарювання, з них 40 700 – здійснювали зовнішньоекономічну діяльність у І півріччі 2026 року.

Якщо припустити, що кількість суб'єктів господарювання, діяльність яких безпосередньо пов'язана із переміщенням товарів та транспортних засобів через пункти пропуску на державному кордоні, які облаштовані ВСКС, складає 20 відсотків, то під сферу регулювання проєкту регуляторного акта підпадатимуть 8 140 суб'єктів господарювання. При цьому під дію регулювання також можуть підпадати малі та мікросуб'єкти господарювання.

У зв'язку з тим, що Держмитслужбою облік суб'єктів господарювання ведеться без їх розподілу на суб'єктів великого та малого підприємництва категоріювання на великі, середні, малі, мікропідприємництва здійснено на підставі інформації, розміщеної на сайті Державної служби статистики України https://www.stat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (файл «Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2024 році»). Для розрахунків бралися дані за 2024 рік, оскільки дані за 2025 рік на вказаному сайті відсутні.

Показник	Великі	Середні	Малі	Мікро	Разом
Кількість суб'єктів господарювання, що підпадають під дію регулювання, одиниць	16	350	1026	6 748	8 140

Питома вага групи у загальній кількості, відсотків	0,2%	4,3%	12,6%	82,9%	100%

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1	Вигода полягає у відсутності витрат, пов'язаних із необхідністю ознайомлення зі змінами, що вносяться проєктом регуляторного акта.	Виконання суб'єктами господарювання положень нормативно-правового акта, який не відповідає Митному кодексу України, може привести до додаткових витрат бізнесу, зокрема витрат, пов'язаних із захистом своїх прав у суді (щодо неправомірності положень акта). Мінімальна ставка судового збору за подання позовної заяви майнового (немайнового) характеру для юридичних осіб становить 3 328 грн. Отже, якщо 1% суб'єктів господарювання, на які поширюватимуться зміни, що необхідно внести для регулювання, звернуться до суду, витрати тільки на подання позовної заяви становитимуть – 269 568 грн (81х3 328). При цьому ці витрати можуть бути більшими, оскільки проблема залишається невирішеною і є ймовірність повторних звернень до суду.
Альтернатива 2	Прийняття проєкту регуляторного акта дасть змогу усунути невідповідність між положеннями чинного нормативно-правового акта та актів вищої юридичної сили. Сприятиме прискоренню здійснення контрольних процедур та оптимізації процесу сканування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через пункти пропуску на державному кордоні.	Витрати суб'єктів господарювання орієнтовно становлять 211 640 грн (у тому числі 9 516 – витрати суб'єктів господарювання великого і середнього підприємництва (додаток 1 до цього аналізу) та 202 124 грн – витрати суб'єктів господарювання малого та мікро підприємництва (додаток 2 до цього аналізу). Ці витрати є одноразовими і пов'язані виключно із ознайомленням суб'єктів господарювання зі змінами, що вносяться регуляторним актом. Витрати для одного суб'єкта господарювання становлять 26 грн (що відповідає 0,5 год – часу, необхідного для ознайомлення). Кількість суб'єктів господарювання – 366 (великого і середнього підприємництва) та 7 774 (малого та мікро підприємництва).

Сумарні витрати за альтернативами	Сума витрат, гривень
Альтернатива 1. Сумарні витрати для суб'єктів господарювання великого і середнього підприємництва згідно з додатком 2 до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта (рядок 11 таблиці	13 312 грн Мінімальна ставка судового збору за подання позовної заяви майнового (немайнового) характеру для юридичних осіб становить 3 328 грн.

«Витрати на одного суб'єкта господарювання великого і середнього підприємництва, які виникають внаслідок дії регуляторного акта»)	Кількість суб'єктів господарювання великого і середнього підприємництва – 4 (1% від 366)
Альтернатива 2. Сумарні витрати для суб'єктів господарювання великого і середнього підприємництва згідно з додатком 2 до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта (рядок 11 таблиці «Витрати на одного суб'єкта господарювання великого і середнього підприємництва, які виникають внаслідок дії регуляторного акта»).	9 516 грн. Ці витрати є одноразовими і пов'язані виключно із ознайомленням суб'єктів господарювання зі змінами, що вносяться регуляторним актом. Витрати для одного суб'єкта господарювання складають 26 грн (час на ознайомлення зі змінами, що вносяться регуляторним актом, складає 0,5 год). Кількість суб'єктів господарювання – 366.

IV. Вибір найбільш оптимального альтернативного способу досягнення цілей

Рейтинг результативності (досягнення цілей під час вирішення проблеми)	Бал результативності (за чотирибальною системою оцінки)	Коментарі щодо присвоєння відповідного бала
Альтернатива 1	1	Не дає змоги досягнути поставлених цілей державного регулювання, визначених у розділі II цього аналізу регуляторного впливу, оскільки неправомірні витрати можуть понести як держава, так і суб'єкти господарювання
Альтернатива 2	4	Прийняття регуляторного акта надасть можливість повною мірою досягнути цілей державного регулювання (проблема, визначена у розділі I цього аналізу регуляторного впливу більше існувати не буде) та створить сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі за рахунок вдосконалення митних формальностей, які здійснюються митними органами, та раціонального використання митницями їх особового складу.

Рейтинг результативності	Вигоди (підсумок)	Витрати (підсумок)	Обґрунтування відповідного місця альтернативи у рейтингу
Альтернатива 1	Відсутні. Залишаючи діюче регулювання без змін, проблема залишається невирішеною.	Держава та суб'єкти господарювання можуть отримати витрати на розгляд справ у суді, пов'язаних із невідповідністю норм чинного наказу з актами	Є найгіршою, оскільки на відміну від альтернативи 2 не дає змоги досягнути поставлених цілей державного регулювання. Витрати

		вищої юридичної сили. У цьому випадку витрати для суб'єктів господарювання можуть скласти 269 568 гривень. Для громадян витрати відсутні, оскільки регуляторний акт не належить до сфери діяльності громадян.	можуть виникнути, як у держави, так і у суб'єктів господарювання.
Альтернатива 2	Прийняття регуляторного акта дасть можливість усунути невідповідність між положеннями чинного нормативно-правового акта та актів вищої юридичної сили, а також створити сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі за рахунок вдосконалення здійснення митних формальностей.	Для держави – витрати відсутні. Витрати для суб'єктів господарювання складають 211 640 грн . Ці витрати є мінімальними і пов'язані виключно із ознайомленням змін, що вносяться регуляторним актом. Для громадян витрати відсутні, оскільки регуляторний акт не належить до сфери діяльності громадян.	Є найбільш оптимальною на відміну від Альтернативи 1, оскільки дає змогу досягнути поставлених цілей державного регулювання. Відбудеться оптимізація умов застосування ВСКС та раціонального використання особового складу митниць.

Рейтинг	Аргументи щодо переваги обраної альтернативи / причини відмови від альтернативи	Оцінка ризику зовнішніх чинників на дію запропонованого регуляторного акта
Альтернатива 1	Ця альтернатива не може бути застосована, оскільки не відповідає інтересам жодної заінтересованої сторони	Можуть вплинути зміни у законодавчій базі (потрібно буде вносити відповідні зміни до акта) та події непереробної сили, пов'язані, зокрема, з воєнним станом.
Альтернатива 2	Ця альтернатива досягає цілей державного регулювання та є вигідною для всіх заінтересованих сторін	Можуть вплинути зміни у законодавчій базі (потрібно буде вносити відповідні зміни до акта) та події непереробної сили, пов'язані, зокрема, з воєнним станом.

V. Механізм та заходи, які забезпечать розв'язання визначеної проблеми

1. Механізм дії регуляторного акта.

Основним механізмом для розв'язання визначеної проблеми є прийняття регуляторного акта та практична реалізація його положень.

Підготовленим проєктом регуляторного акта передбачається врегулювати питання приведення у відповідність чинного нормативно-правового акта до норм актів вищої юридичної сили та створення умов для більш ефективного застосування скануючих систем шляхом внесення відповідних змін до Порядку № 552, зокрема:

оновлення підстав для застосування ВСКС;

скасування встановлення мінімальної кількості сканувань для кожної ВСКС протягом оперативної зміни;

актуалізація мінімальної чисельності операторів ВСКС для проведення процесу сканування;

вдосконалення системи підготовки операторів скануючих систем;

уточнення заходів, що здійснюються Держмитслужбою під час проведення моніторингу застосування ВСКС.

2. Організаційні заходи впровадження регуляторного акта в дію

Для впровадження регуляторного акта необхідно забезпечити інформування громадськості та інших зацікавлених осіб про вимоги регуляторного акта шляхом його оприлюднення у засобах масової інформації та на офіційному вебсайті Міністерства фінансів України.

Досягнення цілей регуляторного акта не передбачає додаткових організаційних заходів.

VI. Оцінка виконання вимог регуляторного акта залежно від ресурсів, якими розпоряджаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні проваджувати або виконувати ці вимоги

Реалізація регуляторного акта не потребуватиме додаткових бюджетних витрат і ресурсів на адміністрування регулювання органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування.

Регуляторний акт стосується інтересів держави та суб’єктів господарювання. Негативних наслідків у зв’язку з прийняттям регуляторного акта не очікується.

Здійснено розрахунки витрат, які виникатимуть внаслідок дії регуляторного акта для суб’єктів господарювання великого і середнього підприємництва (за формою згідно з додатком 2 до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта, додаток 1 до цього аналізу), а також для суб’єктів малого підприємництва (за формою згідно з додатком 4 до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта (Тест малого підприємництва), додаток 2 до цього аналізу).

Оцінка виконання вимог регулювання, а саме вигід і витрат суб’єктів господарювання та держави, здійснена в межах розділу ІІІ цього аналізу (визначення та оцінка альтернативних способів досягнення цілей).

Державне регулювання не передбачає утворення нового державного органу (або нового структурного підрозділу діючого органу).

VII. Обґрунтування запропонованого строку дії регуляторного акта

Строк дії регуляторного акта не обмежується в часі, що є достатнім для розв'язання проблеми і досягнення цілей державного регулювання.

Зміна положень регуляторного акта, строку його дії чи втрата ним чинності можлива у разі зміни правових актів, на виконання вимог яких розроблено регуляторний акт.

Термін набрання чинності регуляторним актом – з дня його офіційного опублікування.

VIII. Визначення показників результативності дії регуляторного акта

1. Додаткових надходжень до держбюджету та місцевих бюджетів не передбачається, оскільки норми регуляторного акта не запроваджують нових обов'язкових платежів.

2. Дія регуляторного акта поширюється на 8 140 суб'єктів господарювання, зокрема, які:

надають послуги із транспортування товарів, що переміщуються через митний кордон України, або здійснюють таке транспортування безпосередньо;

надають послуги з декларування у пунктах пропуску товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, або здійснюють такі дії безпосередньо.

3. Розмір коштів і часу, що витрачатимуться суб'єктами господарювання у зв'язку з виконанням вимог регуляторного акта за перший рік:

суб'єктами господарювання великого і середнього підприємництва – 9 516 грн;

суб'єктами малого та мікро підприємництва – 202 126 гривень.

Розмір витрачених коштів за п'ять років – не змінюється, оскільки кожен суб'єкт господарювання витратить 0,5 год. на ознайомлення з вимогами регуляторного акта лише в перший рік.

4. Рівень поінформованості суб'єктів господарювання оцінюється як високий. Проєкт регуляторного акта та прийнятий наказ буде розміщено на відомчому вебсайті Міністерства фінансів України в мережі Інтернет для отримання пропозицій та зауважень громадськості.

Після прийняття регуляторний акт буде оприлюднено на офіційному вебсайті Міністерства фінансів України і офіційному вебпорталі парламенту України в мережі «Інтернет» та опубліковано у засобах масової інформації відповідно до законодавства.

5. Додаткові показники результативності регуляторного акта:

кількість звернень митних органів до Держмитслужби щодо проблемних питань реалізації положень регуляторного акта (передбачається 5 звернень на рік);

кількість звернень суб'єктів господарювання до митних органів щодо проблемних питань реалізації положень регуляторного акта (передбачається

2 звернення на рік);

кількість транспортних засобів, які пройшли сканування у пунктах пропуску на державному кордоні, облаштованих ВСКС (передбачається збільшення на 5 відсотків кількості сканувань на рік).

IX. Визначення заходів, за допомогою яких здійснюватиметься відстеження результативності дії регуляторного акта

Відповідно до статті 10 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» стосовно регуляторного акта буде здійснюватися базове, повторне та періодичне відстеження.

Відстеження результативності регуляторного акта буде проводитись на підставі статистичних даних.

Базове відстеження результативності цього регуляторного акта здійснюватиметься у III кварталі року після дня набрання ним чинності.

Повторне відстеження результативності регуляторного акта здійснюватиметься через рік після виконання заходів з базового відстеження.

Періодичне відстеження результативності акта буде здійснюватися раз на кожні три роки починаючи з дня закінчення заходів з повторного відстеження результативності цього акта.

Виконавцем заходів з відстеження результативності дії регуляторного акта є Міністерство фінансів України на підставі статистичних даних, отриманих від Державної митної служби України.

У разі надходження пропозицій та зауважень щодо вирішення неврегульованих та/або проблемних питань буде розглядатись необхідність внесення відповідних змін до регуляторного акта.

Голова Державної митної
служби України **Орест МАНДЗІЙ**

_____ _____2026 р.